

pirosas árnyalatait kedvelték. A barna színek közül nyilván a sokszor lilás árnyalatú porfirbarnát értékelik legtöbbszörre. Nagyon sok árnyalattal szerepel a rózsaszín; önállóan is szívesen használják. A fehérrel, világoskékkel, cinnóberrel, valamint az okkersárgával hangolják össze. Az élénk és lobogó színek uralmát legjobban talán a bambergi iskola színháromsága jellemzi: uralkodó színei a cinnóber, mínium és vörösbarna. A mínium most is — mint az előző korokban — nagy megbecsülésnek örvend, míg a cinnóbernek időnként mostoha sors jutott osztályrészül. Az iniciálék arany díszítményeit tűzpirossal szeretik szegélyezni. A X. századtól kezdve a sárga színek fokozott jelentőségre tesznek szert. Valószínű, hogy az okker- és narancssárga hódító előretörése bizánci hatás műve. Erre vallanak az arany hátterek is. Az ezüst szín jóformán csak a díszítményekben, az arannyal együtt szerepel. A fehér jelentősége mellett egészen eltörlődik mind a feketéé, mind a középkor tiszta tarkaszínszeretetével ellentétes sűrű színé. Az irizáló színhatás eredeti együttese: ibolya, rózsás-cinnóber és érczöld. Megemlítjük még, hogy a kölni iskola színizlését leginkább az egymástól élesen elválasztott, nyomott és nehézkes színek jellemzik.

A dús eredményű tanulmányok sora az Ottó-kor iskoláinak tárgyalásával megszakad. Kár, hogy a késő középkor kolorizmusának elemzését Atropos már nem engedte meg TIKKANEN-nek; mert kérdés, vajjon lesz-e oly igazán hivatott továbbfonója e valóban nagyszerű tanulmánynak azon a ponton túl, ahol fonala megszakadt.

VARGA SÁNDOR FRIGYES.

Frieling, Heinrich: *Die Sprache der Farben. Vom Wesen des Lichts und der Farben in Natur und Kunst. Mit 6 Abbildungen.* München und Berlin 1939, Verlag von R. Oldenburg, 8°, 196 l. A színek mivoltának s művészi és életjelentőségének vizsgálata nemcsak optikai és fiziológiai-lélektani, hanem gyakorlati, művészeti és iparművészeti szempontból is igen jelentős. Ez a fontosság — szemléleti világunk túlnyomórésztben vizuális és kolorikus természete folytán — hangsúlyozottan nyilvánul meg a könyv művészete és tudománya terén is. Éppen ezért FRIELING közelmúltban megjelent könyvét joggal sorolhatjuk az alapvető és nélkülözhetetlen könyvtudományi kézikönyvek közé. Minket e helyen nem annyira a fény és a szín lényegéről szóló fejtegetései, mint inkább a természet és művészet színeiről, a színek kozmikus kapcsolatáról és jelképes értékéről való megállapításai érdekelnek. A könyvfestészet aranykorát, a középkort, mágikus színértékelés és telt csengésű tarkaszínűség jellemzi. A könyvnyomtatás felfedezésének korában kezdődik a modern kolorizmus.

Ez egyrészt a semleges színek fokozatos térhódításában, másrészt pedig szerves színszemléletben és individuális művészi színhasználatban nyilatkozik meg.

VARGA SÁNDOR FRIGYES.

Koffán Károly. *De profundis.* 32 fa- és linóleum-metszet. Páris, 1934—39. FRANÇOIS GACHOT előszavával. (O. M. Képzőművészeti Főiskola kézi nyomdája.) Szerző kiadása, Budapest, 1940.

Örömmel vettük kézbe s lapoztuk végig e nemes igényű képeskönyvet, mely az ünnepi Gutenberg-évben a könyvnyomtatás első, hősi korszaka hagyományaira emlékeztető szellemben készült. Nem csoda, hogy valóban szerves műalkotás: hiszen a szerző, KOFFÁN KÁROLY, akit már párizsi évei előtt is VARGA NÁNDOR ígéretes és izmos tehetségű tanítványaként tartottunk számon, az O. M. Képzőművészeti Főiskola grafikai osztályának kézi nyomdájában maga tervezte és készítette. Művész és mester összeolvad a könyvben, melynek mind nemesen tartózkodó és mégis megkülönböztetetten finom köntöse, mind elegáns papirosán uralkodó térbeosztása és artisztikus tipográfiája az alkotó mesteri hozzáértéséről s lelkes tárgyiseretetéről tanúskodik.

A szép képeskönyv 32 metszetén (a 2., 3., 11., 12., 13. fametszet, a többi linóleumra készült) valóban a mélyből, az élet fekete mélységéből fakadó, komor epikus hangulat ömlik el. De a metszetsorozatnak csak az alaphangulata epikus. Közvetlen valóságukban a képek inkább drámai változatok egy-két téma fölött. Alakjai fojtogatóan magasnyomású, de mégis levegőtlen világban: katakombákban élnek. A reménytelen sötétség zord sziklafalaiból sarjadtak ezek a troglodyták. Lázadó mozdulataikban ősi gyűlölet és konqk közöny lobog. Reménytelen lakói az infernónok; súlyos és zömök tagjaikkal — mint a mélytengeri csigák — a sötétséghez tapadnak. Sohasem indulnak el a fény felé; nem választják az ormokat a barlang helyett. Az életnek kell körülöttük megfényesednie és kiszínesednie.

Szociális igazságait és meglátásait KOFFÁN KÁROLY fekete szimfóniája könyörtelen élességgel és tragikus őszinteséggel vallja. A fehér és a fekete szín ősi nagyfeszültségű ellentéte ezért nem oldódik fel vagy enyhül metszetei alvilágában. Mindíg egy fényeszóró — vagy zseblámpa — éles kékjében jelennek meg tömör alakjai.

Alig vannak vonalai. Plasztikusan ható fehér foltokkal, a szerves forma belső erővonalainak sejtetésével fejezi ki látomásait. Innen van egyrészt képeinek archaikus szerkezete; másrészt pedig meghökentően plasztikus hatása. A lényeg leegyszerűsített őszinteségű tolmácsolásában a kínai Dharma(tuss)-festők rokona. Mindíg csak azt